

ANALÝZA PRO EKONOMY

ÚČTY

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ÚČTY

V rámci přednášky se **dozvíte:**

- na jakém principu je postaveno národní účetnictví,
- jak vzniká účet transakcí,
- které transakce jsou sledovány na majetkových účtech,
- co rozumíme pod pojmem čisté jmění
- a v kolika úrovních dochází k členění tokových účtů.

Literatura:

- HRONOVÁ, S., HINDLS R. **Národní účetnictví. Koncept a analýzy.** Praha: CH Beck, 2009, ISBN 80-7189-235-7, ss. 35-39

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

- v národní účetnictví jsou toky spojující jednotlivé ekonomické subjekty zachyceny na **účtech**, z nichž každý má **stranu zdrojů** a **užití**, popř., jedná-li se o účty akumulace, **stranu změny aktiv** a **stranu změny pasiv**,
- národní účetnictví je postaveno na **bilančním principu**, tj. na rovnosti zdrojů a užití, resp. na rovnosti změny aktiv a změny pasiv,
- **cílem deskripce všech toků** charakterizujících hospodářský pohyb během určitého časového období, pak bude nutné, abychom identifikovali každý základní tok, jeho protipoložku a všechny ekonomické jednotky, které do takového vztahu vstupují.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

- **transakce úroky:** jsme nuceni určit zda je plátcem nebo příjemcem daného úrok nefinanční podnik, finanční instituce, vládní instituce, domácnost, nezisková organizace poskytující služby domácnostem či nerezident. Museli bychom stanovit kdo komu platí a kdo od koho příslušnou částku přijímá a v jaké výši. Pro každou takovouto transakci bychom museli zaznamenat $(n^2 - n)$ operací, což v případě ekonomiky složené z šesti sektorů znamená $(6^2 - 6)$ operací, tj. celkem 30 operací pro danou transakci.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

Tabulka 1 – Transakce úroky – identifikace toků mezi jednotlivými sektory (mld. CZK, 1999)

zdroje užití	S11	S12	S13	S14	S15	S2	užití celkem
S11	.	80,0	-60,0	4,2	0,1	2,1	26,4
S12	150,0	.	90,0	15,0	0,0	25,8	280,8
S13	-40,0	32,3	.	5,0	0,0	11,3	8,6
S14	10,0	37,0	-20	.	0,0	9,3	36,3
S15	2,0	3,0	-5,0	-3,4	.	4,1	0,7
S2	0,7	40,0	14,8	0,1	0,0	.	55,6
zdroje celkem	122,7	192,3	19,8	20,9	0,1	52,6	408,4

Pramen: celková data – ČSÚ.

kolik bylo sektorem přijato

kolik bylo sektorem vyplaceno

kdo komu vyplatil a kdo od koho přijal

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

- národní účetnictví bylo donuceno přejít na zjednodušený způsob zaznamenávání úhrnu toků každé jednotlivé transakce pro každou ekonomickou jednotku či pro každý jednotlivý sektor, tj. na zachycení těchto transakcí pomocí **účtu transakcí**,
- **účet transakcí** vzniká křížením klasifikace subjektů, resp. ekonomických jednotek a klasifikace transakcí, resp. jednotlivých typů aktiv,
- účet transakcí nám již není schopen poskytnout informace typu „kdo od koho kolik přijal“, ale pouze informace typu „**kdo kolik přijal**“ (*strana zdrojů*) a „**kdo kolik vydal či vyplatil**“ (*strana užití*).

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

- **využitím účtu transakcí** tak sice dochází ke ztrátě určitého množství informací, ale na druhé straně je tato ztráta spojena s určitým zjednodušením a zpřehledněním zápisu (viz tabulka 2),
- tímto způsobem **jsme schopni sestavit vyrovnaný účet pro finanční transakce** a transakce rozdělování a naopak nejsme schopni sestavit vyrovnaný účet pro transakce ve zboží a službách.

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

Tabulka 2 – Účet transakce úroky (mln. CZK, 1999)

užití	účet transakce - úroky												zdroje
suma	S2	S15	S14	S13	S12	S11	S11	S12	S13	S14	S15	S2	suma
408,4	55,6	0,7	36,3	8,6	280,8	26,4	122,7	192,3	19,8	20,9	0,1	52,6	408,4

Pramen: ČSÚ.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

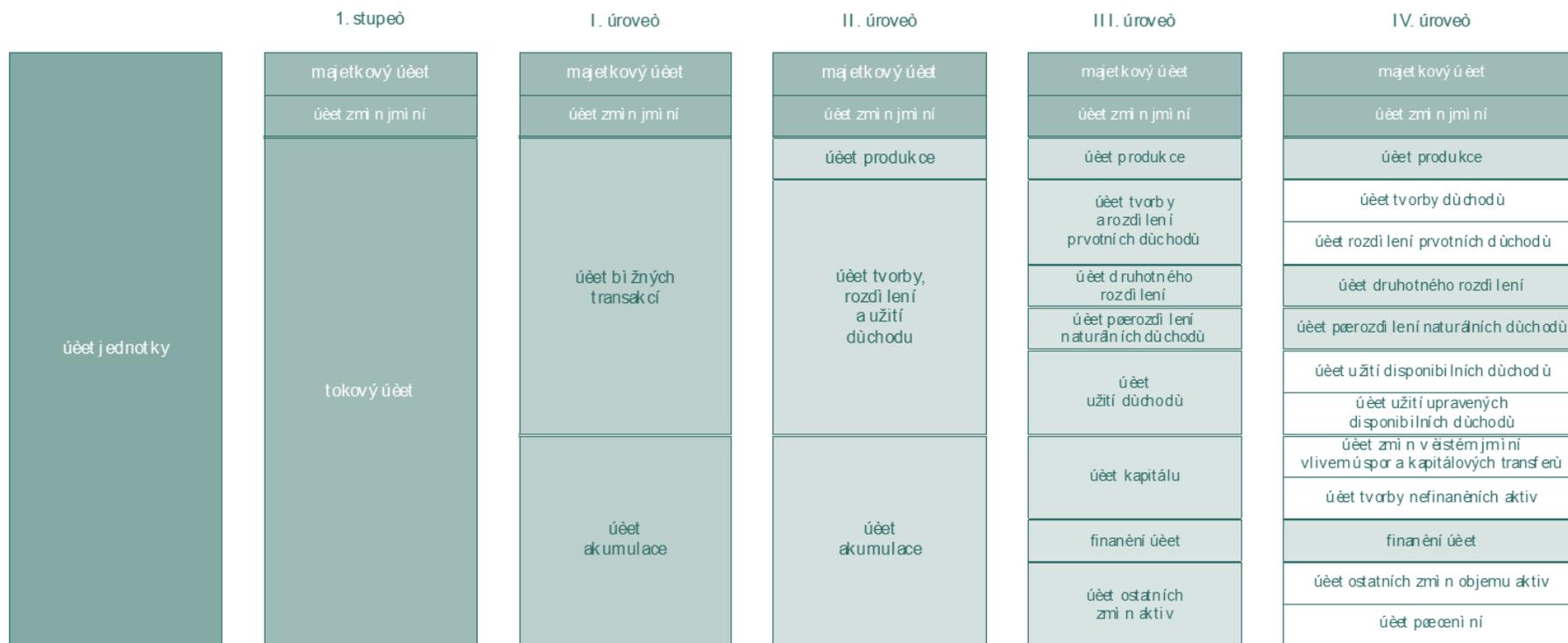
- hodnoty všech transakcí, jež jsou realizovány jednotlivými ekonomickými jednotkami či subjekty jsou v národním účetnictví zachyceny **na účtech jednotek**, které zaznamenávají jak stav a změny jmění dané jednotky, tak všechny transakce, jež tato jednotka uskuteční v průběhu celého sledovaného období,
- transakce, jež zachycující stav a změnu jmění jsou sledovány na **majetkových účtech**, nebo-li v rozvahách, kdežto transakce vyjadřující toky jsou zaznamenány na **tokových účtech**. Účet jednotky tak na prvním stupni dělíme na majetkový a tokový účet.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

Obrázek 1 – Podrobné členění účtu jednotky

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

- **majetkový účet** zachycuje ocenění majetku a závazků ekonomických subjektů v jednotlivých za sebou následujících časových okamžicích → takto zaznamenané údaje mají charakter okamžikových veličin. Tento účet tak má formu rozvahy v níž:
 - **na levé straně**, tj. na straně aktiv zachycujeme:
 - pohledávky daného subjektu u ostatních ekonomických subjektů, tj. **finanční aktiva**,
 - a hodnotu statků vlastněných daným subjektem, tj. **nefinanční hmotná** a **nehmotná aktiva**.
 - a na **pravé straně** – straně pasiv – zaznamenáváme uzavřené závazky, nebo-li **finanční pasiva**.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ÚČTY A ÚČETNÍ TRANSAKCE

- saldo majetkového účtu, to jest rozdíl mezi celkovou hodnotou aktiv a pasiv označujeme pojmem **čisté jmění** → strukturu a hodnotu tohoto jmění můžeme zaznamenat pouze v okamžiku, kdy porovnáme jeho stav na počátku a konci námi sledovaného období. Čisté jmění tedy podléhá změnám, přičemž tyto jsou ovlivňovány:
 - **transakcemi** (změny stavu zásob, hrubou tvorbu fixního kapitálu, přírůstky a úbytky půdy a nehmotných aktiv či změny finančních aktiv a pasiv),
 - a **dalšími faktory** (změny vlastníků, změny struktury položek aktiv a pasiv, změny způsobené opotřebením fixního kapitálu, pohybem cen, objevy a vynálezy či nahodilými událostmi).

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ÚČTY A ÚČETNÍ TRANSAKCE

- k rozvaze je připojen **účet změn jmění** na němž jsou zaznamenány ty změny objemu a hodnoty jmění, které během sledovaného období nejsou důsledkem tokových operací,
- tokový účet je v rámci národního účetnictví dále členěn na jednotlivé **podúčty**, které zahrnují vždy určitou skupinu věcně souvisejících transakcí. Tyto transakce jsou na jednotlivých počtech sdružovány tak, aby salda vyrovnávající stranu zdrojů a užití měla samostatný a z hlediska ekonomické analýzy zásadní význam.

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

- k členění tokového účtu pak dochází na čtyřech relativně *samostatných úrovních*, kdy:
 - *na první úrovni* se tokový účet člení na *účet běžných transakcí a účet akumulace* → *saldo: úspora*,
 - *na druhé úrovni* je tento účet členěn na *účet produkce, účet tvorby, rozdělování a užití důchodů* a *účet akumulace* → *saldo: přidaná hodnota*, již můžeme také označit jako důchod pocházející z produkce,
 - *na třetí úrovni* se tokový účet člení na *účet produkce, účet tvorby a rozdělení prvotních důchodů, účet druhotného rozdělení, účet přerozdělení naturálních důchodů, účet užití důchodů, účet kapitálu, finanční účet* a *účet ostatních změn aktiv* → *salda: přidaná hodnota, prvotní důchod, disponibilní důchod, upravený disponibilní důchod, úspora, schopnost, resp. potřeba financování a změna v čistém jmění vlivem ostatních změn aktiv*.

ÚČTY A ÚČETNÍ TRANSAKCE

- na poslední *čtvrté úrovni* se tokový účet člení na *účet produkce, účet tvorby důchodu, účet rozdělení prvotních důchodů, účet druhotného rozdělení, účet přerozdělení naturálních důchodů, účet užití disponibilního důchodu, účet užití upraveného disponibilního důchodu, účet změn v čistém jmění vlivem úspor a kapitálových transakcí, účet tvorby nefinančních aktiv, finanční účet, účet ostatních změn aktiv a účet přecenění* → *salda: přidaná hodnota, provozní přebytek, prvotní důchod, disponibilní důchod, upravený disponibilní důchod, úspora, změny v čistém jmění vlivem úspor a kapitálových transferů, schopnost či potřeba financování a změna v čistém jmění vlivem ostatních změn objemu aktiv a vlivem nominálních výnosů z držby.*
- mezi majetkovým a tokovým účtem existuje v rámci národního účetnictví *přímá vazba.*

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

Obrázek 2 – Vazba mezi tokovým a majetkovým účtem

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ÚČTY A ÚČETNÍ SADLA

- *účet jednotky* spojujeme zejména:
 - s *účtem institucionálního sektoru*,
 - a s *účtem odvětví* → ty podúčty, jejichž součástí jsou transakce, které lze členit podle odvětví (účet produkce a účet tvorby důchodů). Tyto účty jsou sestavovány výlučně v rámci input-output tabulek.

ÚČTY A ÚČETNÍ SALDA

Tabulka 3 – Účet jednotky a jeho podúčty

název účtu	saldo
1. majetkový účet ke konci období t-1	stav čistého jmění ke konci období
2. účet produkce	přidaná hodnota
3. účet tvorby důchodů	provozní přebytek
4. účet rozdělení prvotních důchodů	prvotní důchod
5. účet druhotného rozdělení	disponibilní důchod
6. účet přerozdělení naturálních důchodů	upravený disponibilní důchod
7. účet užití disponibilních důchodů	úspora
8. účet užití upravených disponibilních důchodů	úspora
9. účet změn v čisté jmění vlivem úspor a kapitálových transferů	změny v čistém jmění vlivem úspor a kapitálových transferů
10. účet tvorby nefinančních aktiv	schopnost/potřeba financování
11. finanční účet	saldo pohledávek a závazků
12. účet ostatních změn objemu aktiv	změny v čistém jmění vlivem ostatních změn objemu aktiv
13. účet přecenění	změny v čistém jmění vlivem nominálních výnosů z držby
14. účet změn jmění	celkové změny čistého jmění*
15. majetkový účet ke konci období t	stav čistého jmění ke konci období

Poznámka: * saldo účtu změn jmění v podstatě rekapituluje změny v čistém jmění, jež byly uvedeny na účtu akumulace, tj. salda následujících účtů: (1) účtu změn v čisté jmění vlivem úspor a kapitálových transferů, (2) účet ostatních změn objemu aktiv a (3) účtu přecenění

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**